

Stanovisko Ministerstva zahraničních věcí ČR

Poziční dokument MZV ČR ke konceptu diskuzního materiálu pro kulatý stůl v rámci Národního konventu. Teze jsou reakcí na diskuzní otázky ohledně 1) role ČR v posílení regionální spolupráce v oblasti energetické bezpečnosti; 2) priority a role ČR vůči Energetické unii

Teze č. 1: Energetická bezpečnost České republiky je na relativně dobré úrovni.

Jsme schopni odolávat krátkodobým a střednědobým výpadkům dodávek zemního plynu a ropy díky zásobám dle norem EU. České elektrárny zajišťují dostatečný instalovaný výkon pro pokrytí spotřeby v základním i špičkovém vytížení a jsme také vývozcem elektřiny. Naše energetická infrastruktura je robustní a relativně dobře propojená se sousedními státy. Výpadek dovozu zemního plynu systémem plynovodů Bratrství a ropy ropovodem Družba bychom dokázali nahradit alternativními přepravními cestami. Nečekaný blackout nehrozí. Otázkou je cena energií a udržitelný rozvoj energetického sektoru v České republice.

Teze č. 2: Vysoká míra závislosti na jednom dodavateli a nedostatečné regionální propojení infrastruktury snižuje odolnost vůči vnějšímu šoku. Válečný konflikt na Ukrajině bude dlouhodobě ohrožovat bezpečnost dodávek zemního plynu pro evropské odběratele. Energetická bezpečnost České republiky a regionu střední a východní Evropy může být rychle narušena. Důvodem je přetrvávající dominance dodávek zemního plynu a ropy ve směru východ-západ. Průměrná dovozní závislost regionu V4 na jednom dodavateli je 75%, přičemž Česká republika jako jediná disponuje kapacitní alternativní infrastrukturou. Přetrvává a ještě dlouho bude přetrvávat zvýšené riziko přerušení dodávek z Ruska kvůli válečnému konfliktu na východě Ukrajiny. Všech 11 členských států EU, které odebírají zemní plyn z Ruska ukrajinskou cestou tedy mohou být kdykoli ohroženi. V EU následně nastane dominový efekt zvýšené poptávky po zemním plynu z jiných zdrojů. V EU je zemního plynu dost, otázkou ovšem bude cena za komoditu. Odolnost regionu střední a východní Evropy se oproti roku 2009 významně zlepšila, ovšem cílem je snížit přímou úměru mezi naší energetickou bezpečností a kvalitou UA-RF vztahů.

Teze č. 3: Hlavní výzvou pro energetickou bezpečnost ČR a regionu je získání přístupu k novým zdrojům zemního plynu (posílení energetické bezpečnosti) a přístupu ke kapacitním plynovým hubům (snížení ceny plynu pro koncové odběratele díky větší konkurenci a přístupu na spotové trhy). Cestou je vytvoření regionálního trhu s plynem ať už ve formátu V4, CZ-SK-AT či CZ-DE. Je třeba pokračovat v diverzifikaci přepravních tras (tam kde neproběhla), stavět kapacitní infrastrukturu a posilovat přeshraniční propojení s cílem propojení národních trhů jako předstupně integrovaného trhu se zemním plynem. To znamená nejen výstavbu energetické infrastruktury (plynárenská propojka Stork II, BACI,

Oberkappel a další projekty tzv. Severojižního plynového propojení), ale také práci na harmonizaci obchodního a regulatorního rámce (mj. síťové kodexy). Jiná situace je v SK, HU, PL. Regionální spolupráce může přinést významné benefity na úrovni cen (spotová cena zemního plynu na burze v DE je o třetinu nižší než ceny pod dlouhodobými kontrakty v zemích V4. Cíle, které si EU stanovila, jsou naplňovány skrze aktivity členských států EU. Vnitřní trh s energiemi tak nebude dokončen, dokud členské státy neuvedou pravidla třetího liberalizačního balíčku do své národní praxe. Česká republika disponuje plně liberalizovaným trhem se zemním plynem, a tedy může přistoupit k propojování okamžitě. Může tedy být leaderem procesu integrace ve svém regionu.

Teze č. 4: Éra EU gigantických politických projektů v energetice je překonána. EK i ČS EU akcentují domácí úkoly - projekty PCI v regionu CEE mají zelenou. Neúspěch projektů Nabucco, Nabucco West a jižního plynového koridoru obecně odkryl realitu Evropské unie v oblasti velkých infrastrukturních zakázek. Unijní pravidla pro hospodářskou soutěž akcentující tržní mechanismy a výběrová řízení v podstatě vylučují realizaci strategických infrastrukturních projektů. Energetické firmy a konsorcia se na své straně musejí rozhodovat na základě přítomnosti „business case“. Filozofickou otázkou pro firmy tedy je, jak postavit novou importní kapacitní infrastrukturu pro stagnující odběr v EU, zároveň respektovat TPA pravidla a ještě si zajistit návratnost investice. Není divu, že po ukončení projektu Nabucco v roce 2012 se EU zaměřila na realističtější projekty, které Evropu dovedou k propojenému vnitřnímu trhu s energiemi. V tomto kontextu roste význam již rozpracovaných projektů, jako je Severojižní plynové propojení a s ním také regionální spolupráce. Nové zdroje pro region střední a východní Evropy mohou být dosažitelné po vybudování kapacitních LNG terminálů ve Svinoústí, na Krku či v Revithouse. Zároveň, byl tento region potvrzen Evropskou komisí za nejvíce ohrožen a projekty PCI tohoto regionu mají získat větší prostor pro realizaci. Česká republika musí i nadále usilovat o posílení financování projektů PCI s dopadem na naši energetickou bezpečnost.

Teze č. 5: Vnější energetické vztahy EU mají své limity. S ratifikací Lisabonské smlouvy došlo k posílení unijní energetické politiky, jejíž rozsah je vymezen svou podstatou sdílené politiky a ukotven hlavou XXI čl. 194 SFEU. V roce 2011 Evropská komise identifikovala 43 prioritních opatření vnější dimenze energetické politiky EU¹ a jejich naplňování se více či méně daří zejména v nekonfliktních oblastech. Politika „single voice“ zatím v energetice nenašla svůj tón, což vyvěrá z logiky různorodých vztahů členských států EU se třetími zeměmi a z logiky mandátu, který Komise od členských států obdržela. Otazníkem je zatím vize samotného Mároše Šefčoviče a Miguela Ariase Cañety a zda dají prioritu problémovým otázkám spolupráce se třetími zeměmi. Angažmá komisaře v energetických vztazích s Ruskem, jakožto dodavatelem a Ukrajinou, jakožto tranzitérem zemního plynu a ropy do EU by bylo pro Českou republiku přínosem tak, jako tomu bylo za předešlé Komise. Česká republika by proto měla Komisi v této roli podporovat.

Teze č. 5: Revoluce v podobě Energy Union se nekoná. Evropská komise bude de facto pokračovat v aktivitách rozjetých pod DG ENER (implementace pravidel 3EB, důraz na jižní plynový koridor, implementace PCI projektů atd.) a rozjede nové, které reagují na potřeby členských států (nový design trhu s elektřinou, strategie pro LNG, implementace cílů 2030). Deštník jménem „Energetická unie“ a zejména „15 akčních bodů Energetické unie“

¹ „Energetická politika EU: jednání s partnery za našimi hranicemi“, KOM(2011) 539

může mít za cíl posílit entuziasmus členských států pro další práci uvnitř EU a umožnit „success story“ novému projektu. Zcela jistě ovšem Energetická unie vnáší do energetické agendy přehlednost a nové výzvy pro členské státy EU. Role pro Českou republiku je tedy stejná, jako dosud - hájit právo na výběr energetického mixu (včetně jádra), trvat na tržních mechanismech na trhu s elektřinou i zemním plynem, prosazovat financování pro PCI projekty v regionu střední a východní Evropy, hájit indikativní cíle 2030 na národní úrovni atd.